

KARİYER KARAR VERME GÜÇLÜĞÜNDE CİNSİYET FARKLILIKLARI: BİR META ANALİZ ÇALIŞMASI

GENDER DIFFERENCES IN CAREER DECISION MAKING: A META-ANALYSIS STUDY

Osman SÖNER¹

Başvuru Tarihi: 17.08.2020 Yayına Kabul Tarihi: 25.01.2021 DOI: 10.21764/maeuefd.782103
(Araştırma Makalesi)

Özet: Bu çalışmanın amacı, kariyer karar verme güçlüğünde cinsiyet farklılığını meta analiz yöntemi kullanarak incelemektir. Bu doğrultuda, 2011-2020 yılları arasında Türkiye’de kariyer karar verme güçlüğü konusunda yapılan makale ve lisansüstü çalışmalar incelenmiştir. Bilimsel makaleleri bulmak için Google Akademi, Ebsco, Ulakbim ve Eric veri tabanları kullanılırken, lisansüstü tezlere ulaşmak için Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezinde yer alan tezlerden yararlanılmıştır. Bu çalışmanın içeriğinde cinsiyet ve okul değişkenine ve kodlama protokolüne uygun verilerin olduğu 18 çalışma yer almaktadır. Çalışmanın örneklem grubunu 7059 (%57) kadın 5322 (%43) erkek olmak üzere 12381 lise ve üniversite öğrencisi oluşturmaktadır. Kariyer karar verme güçlüğüne cinsiyete göre etki büyüklüğünü belirlemek Standardize Ortalamalar Farkı (SOF) analizi kullanılmıştır. Rosenthal’ın FSN Değeri, Hünı Grafiği, Duval-Tweedie’ nin Kırp-Doldur Yöntemiyle birlikte Egger testi sonucunda yayın yanlılığının olmadığı saptanmıştır. Araştırma sonuçları rasgele etkiler modeline göre cinsiyetin kariyer karar verme güçlüğü üzerinde anlamlı bir etkisinin olmadığını göstermiştir. Alt grup analizi sonuçlarına göre ise cinsiyetin lise ve üniversite gruplarına göre hesaplanan etki büyüklüğünün anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı saptanmıştır.

Anahtar Sözcükler: *Kariyer karar verme, cinsiyet, meta-analiz, öğrenci*

Abstract: This study, it is aimed to examine gender differences in career decision-making difficulties by using meta-analysis method. In this respect, articles and postgraduate studies that are about difficulties in career decision making and were conducted in Turkey between 2011-2020 were examined. The National Thesis Center of Council of Higher Education, Google Academics, EBSCO, Ulakbim, and Eric Databases were used to access the articles and the postgraduate theses. This study includes 18 studies which are suitable for gender and school variable and the coding protocol. The sample of the study consists of total 12381 high school and university students, 7059 (57%) female and 5322 (43%) male. Standardized Mean Difference (SOF) analysis was used to determine the effect size of gender on career decision-making difficulty. Rosenthal’s FSN value, Funnel Plot, Duval Tweedie’s Trim-Fill method, and Egger test result were showed that there was no publication bias. The results of the research showed that gender does not have a significant effect on career decision-making difficulty according to the random-effects model. According to subgroup analysis results, the calculated effect size of gender in high school and the university is not significantly different.

Keywords: *Career decision making, gender, meta-analysis, student*

¹Uzman Psikolojik Danışman, Uludağ Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bursa. E-mail: osmansoner02@hotmail.com ORCID ID: 0000-0001-9741-5357

Giriş

İnsanların kariyer ve meslekleriyle ilgili seçimleri hayatlarını önemli ölçüde etkileyebilmektedir. Yapılan bu seçimler kariyer kararı vermede içsel ve dışsal birçok süreci içine almakta ve bu süreçlerden etkilenebilmektedir. Bireylerin yaptıkları bu seçimler kendi kariyer gelişimlerini de etkileyebilmektedir. Kariyer gelişimi genel anlamda bireylerin kariyer sistemlerini oluşturmaları, kariyer kararı vermeleri, üstlendiği yaşam görevlerini birleştirmesiyle beraber kendi ilgi, yetenek ve değerlerini ortaya çıkarmaya çalıştığı yaşamsal bir süreç olarak değerlendirilebilir (Özyürek, 2016). Bu yaşamsal süreç bireylerin kariyer karar vermelerinde önemli bir dönemi içermektedir. Bu noktada bireylerin kariyer kararı verme durumunda olduğunu hissetmesi, kariyer amaçlarının oluşturulması, farklı seçenekler hakkında bilgi sahibi olması, seçim yaparken bilgiler topladıktan sonra bir belirsizlik oluşması durumudur. (Gati, 1986; Pitz & Harren, 1980). Kariyer kararı vermenin farklı özellikleri bulunmaktadır. Bunlar; karar vermek zorunda olan bir bireyin olması, seçim yapacağı farklı alternatiflerin olması, bu alternatiflerin değerlendirilmesinde birçok seçeneğin olmasıdır (Gati, Krausz & Osipow, 1996). Kariyer kararı bu noktada insanların yaşamları içinde almak zorunda oldukları önemli ve karmaşık bir karardır. Bundan dolayı kariyer kararı insanların bilgi, beceri, amaç ve yapmak istedikleri mesleği tercih gibi farklı durumları da içinde barındırmakta olduğundan üzerinde çalışılması gereken bir durumdur (Öztemel, 2014). Kariyer kararı vermenin bireylerin farklı özelliklerinden kaynaklı olarak yaşamlarını etkileyecek yaşamsal durumlardan etkilendiğinden dolayı güçlükler oluşturabilmektedir. Bundan dolayı Türkiye’de yapılmış çalışmalar incelendiğinde farklı örneklem gruplarıyla yapılan çalışmalarda da çoğunlukla cinsiyet değişkeninin kullanıldığı ve kullanılan bu değişkenin de anlamlı bir şekilde farklılaşmamasından dolayı bu durumun genel olarak değerlendirilerek Türkiye örneğinde kariyer karar verme güçlüğünün cinsiyete göre anlamlı bir şekilde farklılaşp farklılaşmadığının metaanaliz yöntemiyle belirlenmesi amaçlanmıştır.

Super’ in (1980) yaşam boyu gelişim kuramında ve genel anlamda lise ve üniversite dönemlerini kapsayan 14-24 yaş aralığı araştırma dönemi olarak adlandırılır. Bu dönemde bireylerin kendi ilgi, yetenek ve değerlerini tanımaya çalıştığı ve kendi benliğini oluşturduğu bir dönem olarak nitelendirilir. Bu dönem ayrıca kariyer kararı verecek bireylerin farklı meslek gruplarından bazılarına yönelerek tercihlerini gerçekleştirmeye çalıştığından kararsızlık yaşayabilmektedirler (Kuzgun, 2014). Bunun yanı sıra Savickas’ in (2005b) kariyer yapılandırma kuramında da bu

dönem araştırma dönemi olarak tanımlanmaktadır. Bu kurama göre ise bireyler bu dönemde birçok kariyer olasılıklarını araştırdıklarından dolayı bireyler kariyer yönlerini bulmaya çalışmaktadırlar. Ginzberg ve arkadaşlarına (1951) göre ise 11-17 yaş dönemi bireylerin geçiş süreci olduğundan dolayı bireyler bu dönemde ilgi ve yeteneklerinin farkına varmaktadırlar. 17 yaşından yetişkinliğe olan zamanı ise gerçekçi dönem olarak adlandırılmakta ve bu dönemde ise bireyler ilgi ve yeteneklerini birleştirmekte, meslek seçimlerinin belirlemektedirler. Bu iki dönem ele alındığında ergenlik ve genç yetişkinlik dönemindeki bireylerin bir geçiş döneminde olduklarından dolayı kariyer kararlarını vermekte zorluklar yaşadığı söylenebilir. Bu kariyer karar verme zorlukları birçok durumdan etkilenebilmektedir (Fuqua & Hartman, 1983). Bu noktada kariyer karar verme güçlüğü bireylerin ilgi ve yeteneklerinin ayrışmaması veya her alanda birbirine yakın yeteneğe sahip olması veya kariyer gelişim görevlerini yerine getirmede problem yaşaması (Bacanlı, 2008b; Kuzgun, 2014), meslek değerleri ile ilgili bilgi eksikliğinin olması (Germeijs & Boeck, 2003), mevcut seçenekler hakkında bilgi eksikliğinin olması (Gati, 1986; Germeijs & Boeck, 2003), bu süreç ile ilgili bilgi ve kaynak eksikliği olması (Gati, 1986) ve kariyer seçme ile ilgili akılcı olmayan inançların olması (Bacanlı, 2012) gibi durumlarından etkilenmektedir. Bundan dolayı örneklem büyüklüğünü genişletmek amacıyla, lise ve üniversite döneminde karşılaşılan kariyer güçlüklerinin benzer olduğu ve her iki gelişim döneminde de öğrencilerin benzer kariyer gelişim sorunları yaşadığı düşünülerek bu çalışmada her iki grupta ilgili çalışmalar ele alınmıştır.

Kariyer karar verme güçlükleri, yaşam boyu sonuçları nedeniyle insanların kendi kariyer kararlarını vermelerinde karşılaştığı güçlüklerinden dolayı karar vermelerinin psikolojik ve sosyal açıdan olumsuz etkilenmesi olarak tanımlanabilir (Gati ve diğ., 1996). Bu noktada kariyer karar verme güçlüğü yaşayan bireylerin bu zorluklarla baş edebilmesi için araştırmacılar bu süreci betimleyen ve öneriler getiren farklı modeller ortaya sürmüşlerdir (Amundson, 1995; Bloch & Richmond, 2007; Gati, 1986; Gati & Asher, 2001; Hilton, 1962; Hsu, 1970; Kaldor & Zytowski, 1969; Katz, 1966; Miller- Tiedeman & Tiedeman, 1990; Owen, 2015). Bu modeller bireylerin kariyer gelişimlerinde belli karar verme durumlarına odaklanıp karar verme durumlarını tanımlaması yapılmış bir çerçevedir (Gökce, 2016). Bu kuramların yanı sıra Gati ve diğ. (1996) bireylerin kariyer kararlarını vermede karşılaşılabilecekleri sorunların üç boyutu olduklarını belirtmişlerdir. Bu boyutlar hiyerarşik bir yapıdadır. Bu modelin kapsamlılığını ve gerçek yaşam durumlarıyla ilgisini sağlamak için geniş bir alan yazından faydalanılmıştır. Bu üç boyutunda

kendi alt kategorileri bulunmaktadır. Bu kurama göre kariyer karar verme sürecinde, bireylerin karşılaştıkları her bir zorluğun ana kategorisi ve daha alt kategorilere ayrılabilir (Campbell & Heffernan, 1983). Özellikle, önerilen taksonomide zorluklar üç ana kategoriye ayrılır. Bu kategoriler şunlardır:

1. Hazırlık Eksikliği; belirli bir kariyer kararı vermekle ilgilenen dört zorluk kategorisini içerir. Bu ana kategorinin iki alt boyutu vardır. Birinci alt boyut, kariyer karar sürecine girmek için motivasyon eksikliği ve her türlü karar alma sürecine ilişkin genel kararsızlık ile ilgili zorlukları içerir. Diğer alt boyut ise, kariyer karar verme süreci ile ilgili akılcı olmayan inançlarla ilgili zorlukları ve bu sürece dâhil olan adımlar hakkında bilgi eksikliğini içerir.
2. Bilgi Eksikliği; kariyer kararı vermekle ilgili bilgi eksikliğini içermektedir. Kişinin benliği hakkında, seçeceği meslek grupları konusunda ve bunların haricinde bilgi toplama noktasında bilgi eksikliği olmak üzere üç alt boyutu vardır.
3. Tutarsız Bilgi; kariyer kararı verme noktasındaki bilgilerin tutarsız olmasını içerir. Üç alt boyutu bulunmaktadır. Güvenilir olmayan veya açık olmayan bilgiler; bireyin iç ve dış çatışmalarını içermektedir.

İnsanlar kariyer karar verme sürecinde yukarıda bahsedilen birçok problemle karşı karşıya kalabilmektedir. Karşılaşılan problemler kariyer kararlarının ertelenmesi, karar vermekten uzak durulması veya kariyer karar verme sorumluluğunun başka kişilere devredilmesi gibi sorunlarla sonuçlanabilmektedir (Traş, 2016). Ayrıca bireylerin yaşamış oldukları kişisel ve duygusal özellikler kariyer karar verme güçlüğüne olumlu veya olumsuz etkileyebilmektedir (Saka, Gati & Kelly, 2008). Özellikle ergenlik döneminde bireysel özellikler kariyer seçimi üzerinde etki edebilmektedir. Geçiş döneminde önemli olan bu süreç bireylerde kariyer karar verme güçlüğüne ve yardım alma gereksinimini etkileyebilir (Kesici, 2007). Yapılan kariyer seçimi bireyin işinden doyum almasına ve sonuç olarak işten aldığı doyum yaşam doyumunu da etkileyebilmektedir. Bu durum kariyer karar verme sürecinde farklı güçlükler yaşadığını göstermektedir (Öztemel, 2014; Mutlu, 2011). Yaşanan bu güçlük bireyin kişisel özellikleriyle uyuşmayan kariyer kararı vermesine neden olabilmektedir (Gati ve diğ., 1996). Bireyin kişisel özellikleriyle uyuşan ideal bir kariyer karar vermesi ise bu noktada karşılaştığı sapmalar ile baş etme becerisine bağlıdır (Kesici, Hamarta & Arslan, 2008). Kariyer karar verme güçlüğü genel anlamda bireyin yaşamının

etkileyecek önemli kariyer kararı verirken karşılaşılabileceği psikolojik, davranışsal veya duyuşsal zorluklar olarak tanımlanabilir. Bireyler kariyer kararlarını verirken kendi ideal yaklaşımlarına uygun kararlar vermek istediklerinden dolayı yaşamlarında karşılaştıkları beklenmedik durumlar bu noktada kariyerlerine yönelik karar vermelerinde güçlük yaşamalarına neden olabilir. Bu çalışmada da kariyer kararı verirken kritik yaş dönemi olan 14-24 yaş döneminin kariyer kararlarına ilişkin karar vermelerinde veyahut verdikleri kararı değiştirmek istediklerinde yaşamış oldukları güçlüklerle odaklanılmıştır.

Kariyer karar verme güçlükleri üzerine yapılan araştırmalar incelendiğinde, kariyer karar verme güçlükleri ve kariyer karar verme öz yetkinliği arasında negatif yönlü (Osipow & Gati, 1998; Duru, 2019), mesleki olgunluk ve kariyer karar verme güçlüğü ile negatif yönlü (Harman, 2017), algılanan ebeveyn beklentileri ve algılanan öz-performans ile negatif yönlü (Leung ve diğ., 2011), duygusal zeka ile negatif yönlü (Santos, Wang & Lewis, 2018; Di Fabio & Palazzeschi, 2009), kariyer kararı öz yeterlilik ile kariyer karar verme güçlüğü arasında negatif yönlü (Storme, Çelik & Myszkowski, 2017) anlamlı bir ilişki bulunurken, işlevsel olmayan düşünce ile pozitif yönlü (Kleiman ve diğ., 2004) anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir. Ayrıca kariyer karar verme güçlüğü ile çevre, okul ve aileden etkilendiği (Bacanlı, 2012; Gati & Saka, 2001; Hijazi, Tatar & Gati, 2004) ve ego kimlik çeşitleri ve kariyer karar verme güçlüğü ile anlamlı bir ilişki olduğu (Gökçe, 2016) saptanmıştır. Bunun yanında kariyer karar verme güçlüğü'nün cinsiyet açısından farklılaşıp farklılaşmadığına yönelik yapılan çalışmalar incelenmiştir. Kariyer karar verme güçlüğü'nün cinsiyete göre anlamlı bir şekilde farklılaştığına (Bacanlı, 2012; Bacanlı, 2016; Bacanlı, Eşici & Özünlü, 2013; Gökçe, 2016; Karaca, 2013; Lease, 2004; Levin ve diğ., 2020; Öztemel, 2013; Öztemel, 2014; Yücel, 2019; Zhou ve Santos, 2007) yönelik çalışmaların yanı sıra cinsiyete göre anlamlı bir şekilde farklılaşmadığına (Albion, 2000; Aydın, 2019; Boysan & Kagan, 2016; Duru, 2019; Harman, 2017; Leung ve diğ., 2011; Mutlu, 2011; Öztemel, 2012; Salman, 2018; Şen, 2017) yönelik çalışmalarda bulunmaktadır. Bu çalışmaların yanı sıra Tagay'ın (2015) ABD ve Türkiye'deki lise öğrencileri üzerine yapmış olduğu çalışmada bu iki ülkedeki kadın ve erkek öğrencilerin kariyer karar verme zorluklarının farklı olduğu ve bu farklılığında orta düzeyde etkili olduğu saptanmıştır. Alan yazında yer alan çalışmalar incelendiğinde bulunan sonuçların genel anlamda farklı olmadığı görülmektedir. Benzer şekilde cinsiyet farklılığına yönelik anlamlı ve anlamsız bulguların olduğu araştırmalar bulunmaktadır. Bunun yanı sıra yurtiçi alan yazında olduğu gibi yurt dışı alan yazında da kariyer karar verme güçlüğüne yönelik

çalışmalarda cinsiyet değişkeninin daha ağırlıklı olarak ele alındığı görülmüştür. Bu noktada kariyer karar verme gücünde cinsiyete göre meta analiz çalışması yapılarak, ilgili araştırmalarda yer alan bulguların birleştirilip bu bulguların genelleştirilmesi yapılması amaçlanmıştır. Bu sayede kariyer karar verme gücü ile ilgili ihtiyaçların cinsiyete göre benzer olduğuna yönelik sonuç elde edilmiştir.

Bu meta analize alınan 18 çalışmanın bulguları analiz edildiğinde, kariyer karar verme güçlüğü konusunda cinsiyet değişkeni açısından yapılan araştırma sonuçlarında farklı bulgular elde edildiği görülmektedir. Yapılan çalışmalar analiz edildiğinde kariyer karar verme gücünün meta analiz yöntemi ile cinsiyet açısından inceleyen herhangi bir araştırma olmadığı, bundan dolayı kariyer karar verme gücünün cinsiyete göre farklılık gösterip göstermediğinin meta analiz yöntemiyle incelenmesi ve daha önce yapılan farklı araştırma bulgularıyla beraber değerlendirilmesi önem arz edebilecektir. Daha önce yapılan araştırma bulgularının birleştirilmesi, uygulayıcılar ve araştırmacılar açısından yol gösterici olacağı düşünülmektedir.

Önceki araştırma bulgularındaki farklılıklar, ülkemizde bu konuda meta analiz çalışmasının yapılmamış olması ve cinsiyetin farklı değişkenlerden etkilenebileceğinden dolayı meta analiz ile test edilmesine ihtiyaç duyulmuştur. Bu noktada yapılan bu araştırmanın sonuçlarının, gelecekte kariyer karar verme güçlüğü üzerinde yapılacak araştırmalar konusunda farklı bir yönden bakma fırsatı ve yol gösterici olacağı düşünülmektedir. Bu çalışmanın önemli yönlerinden biri de eğitim ve sosyal bilimler alanında artmaya başlayan meta analiz yönteminin alan yazında bilinirliğinin artmasına yardımcı olmaktır. Bundan dolayı bu çalışma meta analiz çalışmalarına yönelik alan yazında yer alan bir boşluğu doldurarak kariyer konusunda yapılacak çalışmalarda araştırmacılara yol gösterici olacağı düşünülmektedir. Verilen bu bilgiler ışığında bu araştırmanın iki temel amacı belirlenmiştir:

1. Öğrencilerin kariyer karar verme güçlüklerinin cinsiyetlerine göre etki büyüklüklerinin belirlenmesi,
2. Üniversite ve lise öğrencilerinin kariyer karar verme güçlüklerinin cinsiyete göre farklılaşmasında moderatör etkisinin incelenmesi amaçlanmıştır.

Yöntem

Bu çalışmada daha önce yapılan birbirinden bağımsız araştırmaların bulgularının istatistiksel olarak bütünleştirilmesi için meta-analiz yöntemi kullanılmıştır (Bakioğlu & Özcan, 2016). Meta analiz çalışmaları aynı ya da ilişkili amaçlara sahip araştırmaların bulgularının birleştirilip genelleştirilmesidir (Büyüköztürk ve diğ., 2014). Kısaca meta-analiz analizlerin analizidir. Birbirinden bağımsız olarak yapılan çalışmaları uygun ve uyumlu biçimde birleştirilmesini sağlar (Cohen ve diğ., 2000a).

Araştırmaya Alınacak Çalışmaların Belirlenmesi ve Literatür Taraması

Bu çalışmanın kapsamına alınacak çalışmaları belirlemek için 2011-2020 yılları arasında Türkiye’de kariyer karar verme güçlüğü konusunda yapılan akademik araştırmalar dâhil edilmiştir. Analizi yapılacak çalışmalar “kariyer karar verme zorluğu”, “kariyer karar verme güçlüğü”, “mesleki karar verme güçlüğü”, “mesleki karar verme zorluğu”, “career decision making difficulties” ve “vocational decision making difficulties” anahtar sözcükler kullanılarak Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi, Ulakbim, Eric, Google Akademi ve EBSCO veri tabanlarından ulaşılmıştır. Çalışmanın kapsamına Kodlama protokolüne uygun verileri içeren 18 araştırma alınmıştır.

Çalışmanın kapsamına çalışmaları dâhil etme kriterleri:

- Çalışmanın 2011-2020 yılları arasında Ulakbim, Eric, Google Akademi ve EBSCO veri tabanlarından taranan hakemli bir dergide yayınlanmış bir akademik çalışma olması,
- Çalışmanın 2011-2020 yılları arasında Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezinde bulunan yüksek lisans ya da doktora tezi olması,
- Yapılacak çalışmada etki büyüklüğünü bulmak için, cinsiyet değişkeninin yer aldığı çalışmalarda istatistiki verilerin bulunması (ortalama, standart sapma, korelasyon, t-testi ve örneklem büyüklüğü)

Veri tabanları araştırma süreci:

- Alan-yazın tarama işleminde Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezinde Türkiye’de yayınlanan yüksek lisans ve doktora tezlerinden 2011-2020 yılları arasında yayınlanan

toplam 16 lisansüstü tez bulunmuştur. Bu çalışmalardan erişime açık ve kodlama protokolüne uygun 10 araştırma meta analiz çalışmasının kapsamına dâhil edilmiştir.

- Ulakbim, Eric, Google Akademi ve EBSCO veri tabanları üzerinden kariyer karar verme güçlüğü ile ilgili 2011-2020 yılları arasında Türkiye’de yazılmış 22 çalışmaya ulaşılmıştır. Bu çalışmalardan meta analiz çalışmasını yürütmek için gerekli istatistiki bilgileri içeren 8 çalışma araştırmanın kapsamına dâhil edilmiştir.

Genel anlamda bu çalışmada belirlenen ölçütlere göre alan yazında yer alan çalışmalar kodlama protokolüne uygun verilerin olduğu 18 çalışma araştırmanın kapsamına dâhil edilmiştir. Bu 18 çalışma üstünden kariyer karar verme güçlüğü’nün cinsiyete değişkeni açısından anlamlı bir şekilde farklılaşp farklılaşmadığını bulmak amacıyla meta analiz yöntemi kullanılmıştır.

Araştırmaların Kodlanması

Çalışmaların etki büyüklüğünü hesaplamak için araştırmaların örneklemlerini oluşturan çalışma grubu büyüklüğü, kariyer karar verme güçlüğü’nün cinsiyete göre ortalamaları, standart sapma değerleri, t-testi ve korelasyon değerleri belirlenerek kodlamalar yapılmıştır. Ayrıca araştırmaların yayın türü, çalışma grubu (ortaokul öğrencileri- lise öğrencileri), çalışmada kullanılan ölçek ve gruplar arası anlamlı farkın olup olmadığı kodlanmıştır. Araştırmaya dâhil edilen araştırmaların nitelikleri Tablo 1’de sunulmuştur.

Tablo 1.

Araştırmaya Alınan Çalışmaların Nitelikleri

Çalışmanın Yazarı ve Yılı	Yayın Türü	Örneklem Grubu	Kullanılan Ölçme Aracı	Anlamlı Farklılık	Çalışma Grubunun Büyüklüğü		
					Kadın	Erkek	Toplam
Mutlu, 2011	Yüksek Lisans Tezi	Lise	KKVGÖ	Yok	404	276	680
Gökce, 2016	Yüksek Lisans Tezi	Lise	KKVGÖ-LFR	Var	302	306	608
Harman, 2017	Yüksek Lisans Tezi	Lise	KKVGÖ	Yok	321	241	562
Aydin, 2019	Yüksek Lisans Tezi	Lise	KKVGÖ	Yok	251	201	452
Duru, 2019	Yüksek Lisans Tezi	Lise	KKVGÖ	Yok	436	229	665

Yücel, 2019	Yüksek Lisans Tezi	Lise	KKVGÖ	Var	219	206	425
Öztemel, 2014	Makale	Lise	DKKKGÖ	Var	246	180	426
Bacanlı, Eşici ve Özünlü, 2013	Makale	Lise	KKVGÖ - LFR	Var	1726	734	2460
Bacanlı, 2012	Makale	Lise	KKVGÖ	Var	120	76	196
Öztemel, 2013	Makale	Lise	KKVGÖ	Var	114	159	273
Fidan, 2019	Yüksek Lisans Tezi	Lise	MKVZÖ	Yok	185	315	500
Bacanlı, 2016	Makale	Lise	KKVGÖ	Var	1332	1177	2509
Karacan Ozdemir, 2019	Makale	Lise	KKVGÖ	Var	388	314	702
Öztemel, 2012	Makale	Lise	DKKKGÖ	Yok	232	312	544
Şen, 2017	Yüksek Lisans Tezi	Lise	KKVGÖ	Yok	209	164	373
Salman, 2018	Yüksek Lisans Tezi	Üniversite	KKVGÖ	Yok	284	142	426
Karaca, 2013	Yüksek Lisans Tezi	Üniversite	MKVZÖ	Var	120	149	269
Boysan ve Kagan, 2016	Makale	Üniversite	KKVGÖ	Yok	170	141	311

Bu çalışmaya, 2011-2020 yılları arasında yayınlanan makale ve lisansüstü yayınlanan tezler dahil edilmiştir. Örneklem büyüklüğü 7059 (%57) kadın 5322 (%43) erkek olmak üzere 12381 lise ve üniversite öğrencisinden oluşmaktadır. Çalışma gruplarından 15 tanesi lise öğrencilerini 3 tanesini üniversite öğrencileri oluşmaktadır. Çalışmalardan 8 tanesi bilimsel makale, 10 tanesi yüksek lisans tezinden oluşmaktadır. Ayrıca yapılan çalışmaların 13'ünde Kariyer Karar Verme Güçlükleri Ölçeği (Bacanlı, 2008), 2'sinde Kariyer Karar Verme Güçlükleri – Lise Formu (Bacanlı, Doğan & Hamamcı, 2012), 2'sinde Duygusal ve Kişilik İlişkili Kariyer Karar Verme Güçlükleri Ölçeği (Öztemel, 2013a) ve son olarak 2' sinde ise Mesleki Karar Verme Zorlukları Ölçeği (Kesici ve diğ., 2007) kullanılmıştır. Belirlenen çalışmaların 9'unda kariyer karar verme güçlüğünün cinsiyete göre anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülürken 9'unda ise anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür.

Verilerin Analizi

Bu çalışmada meta-analize alınan çalışmaların etki büyüklüklerini hesaplamak için Comprehensive Meta-Analysis (CMA) 3.0 versiyonu programı kullanılmıştır. Ayrıca etki büyüklüğü çeşidi olarak Standardize Ortalamalar Farkı olarak bilinen Cohen d hesaplanmıştır. Etki büyüklüğünü hesaplamak için olası moderatörlere ulaşmak için gerekli değerler; çalışma grubunun büyüklüğü (erkek ve kadın), ortalama, p değerleri, standart sapma ve korelasyon değerleridir. Kodlama bütünlüğü araştırmanın kimliği, içeriği ve araştırmanın verilerinden meydana gelmektedir. (Card, 2012; Cumming, 2012). Heterojenlik testleri olarak Q ve I² istatistiği hesaplanmıştır. Heterojenliğin kaynağını bulmak için çalışma grubu (lise öğrencileri, üniversite öğrencileri) moderatör değişken olarak alınıp alt grup analizleri hesaplanmıştır. Pozitif etki büyüklüğü kadınların, negatif d sonucu ise erkeklerin kariyer karar verme güçlüklerinin daha yüksek olduğunu göstermektedir. Cohen d etki büyüklüğü 0.20-0.50 ise küçük (small); 0.50-0.80 ise orta (medium), 0.80 ve daha büyük ise geniş (large) düzeyde etki olduğu göstermektedir (Cohen, 1988; 1992).

Yayın Yanlılığı

Büyük çalışma gruplarıyla yapılan araştırmaların yayınlanma olasılığının daha yüksek olması yayın yanlılığını arttırmaktadır. Bu durum etki büyüklüğünün hesaplanıp tahmin edilme oranını arttırmaktadır. (Borenstein ve diğ., 2009). Bu noktada yayın yanlılığının analiz edilmesi amacıyla Rosenthal'in FSN Testi, Huni Grafiği, Duval-Tweedie'nin Kırp-Doldur Yöntemi ve Egger Regresyon Testleri yöntemleri kullanılmıştır.

Bulgular

Bu bölümde, meta analiz çalışmasına alınan çalışmalarda yayın yanlılığının tespit edilmesi için orman grafiği, sabit etkiler ve rastgele etkiler modeline göre birleştirilmiş bulgular, heterojenlik testi sonuçları ve alt grup analizi sonuçlarına yer verilmiştir.

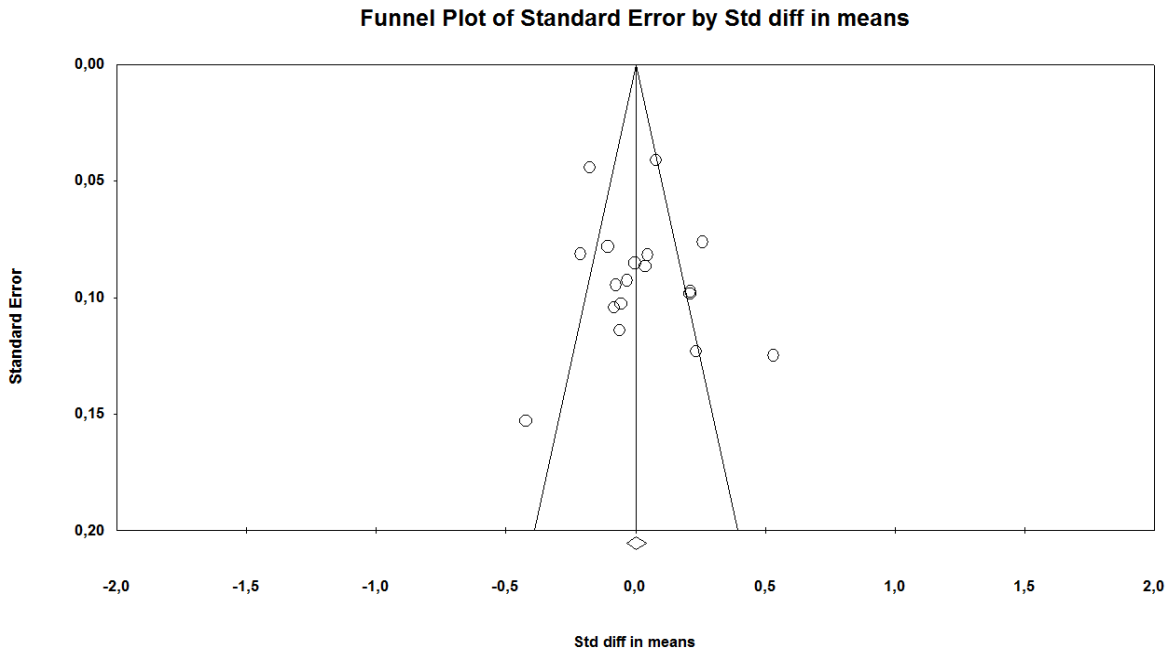
Çalışma sürecinde yayın yanlılığını tespit etmek için yapılan analiz bulguları aşağıda yer almaktadır.

Tablo 2

Rosenthal FSN Bulguları

Gözlenen çalışmalarda Z-değeri	0,71596
Gözlenen çalışmalarda p-değeri	0,47401
Alfa	0,05
Yön	2
Alfa için Z değeri	1,95996
Gözlenen çalışma sayısı	18
FSN	0

Tablo 2’de yer alan bulgular incelendiğinde, yapılan meta analiz çalışmasının anlamlılığının ortadan kalkması için etki büyüklüğü sıfır olan herhangi bir çalışma gerekmemektedir. Bu FSN sayısı yapılan çalışmanın etkililiği için başka çalışmaya ihtiyaç olmadığını göstermektedir. Bu meta analiz çalışmasına alınan 18 çalışma, Türkiye’de araştırma sorusuna göre, tüm çalışmalardan dâhil edilme ölçütleri açısından ulaşılabilmiş araştırmaların tamamıdır. Bu bulgu, yapılan bu çalışmadan elde edilen sonucun meta-analiz çalışmasının yayın yanlılığının olmadığını önemli bir sonucudur.

Şekil 1. Kariyer karar verme güçlüğü etki büyüklüğünün verisinin yer aldığı Huni Grafiği

Şekil 1’de yer alan grafik incelendiğinde, meta-analize alınan 18 çalışmanın etki büyüklüğü dikey çizgisinin her iki bölgesine tutarlı bir biçimde dağıldığı ve birleştirilmiş etki büyüklüğü çizgisinin etrafına dağıldığı saptanmıştır. Birleştirilmiş etki büyüklüğünü analiz etmek için meta-analiz kapsamına alınan 18 çalışmanın dengeli olarak, genel olarak üst ve orta bölgeye yayılması yayın yanlılığının olmadığını göstermektedir.

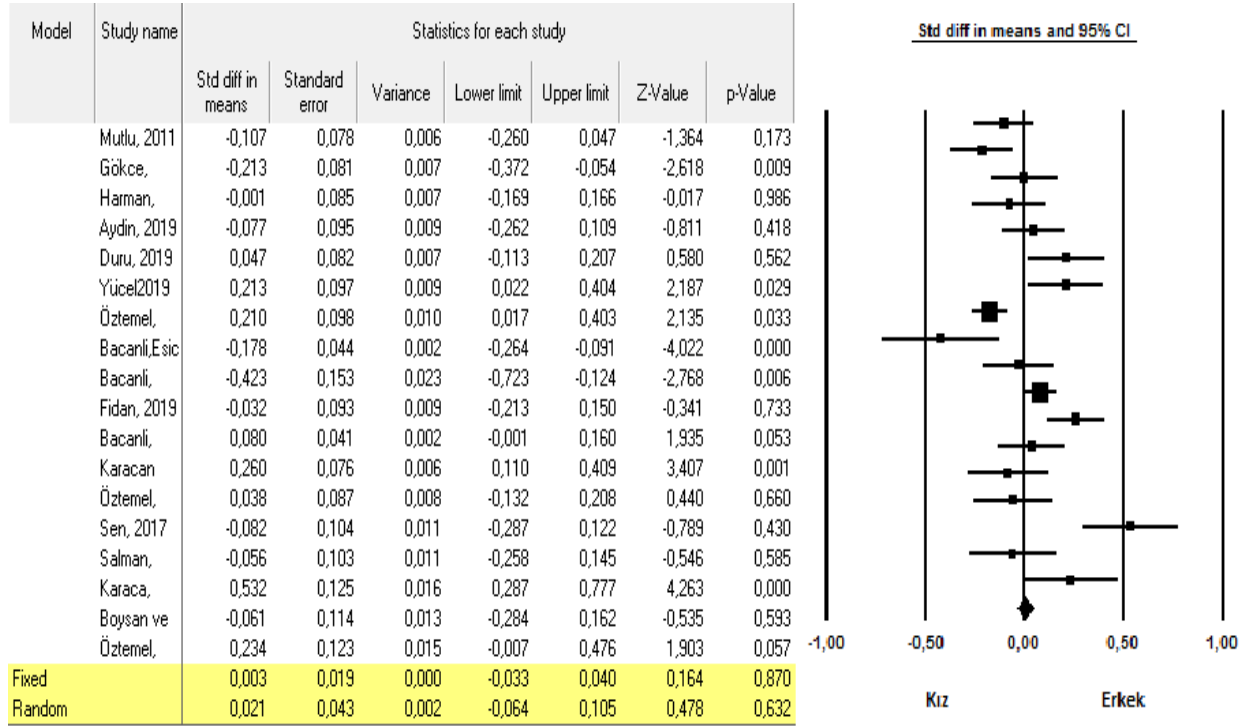
Tablo 3

Egger Regresyon ve Duval ve Tweedie’nin Kırp-Doldur Testine İlişkin Bulgular

Duval ve Tweedie’nin Kırp - Doldur Yöntemi		Egger Regresyon Testi
Kırılan Çalışma Sayısı	SOF Gözlenen (Doldurulan)	
0	0,00304 (0,00304)	0,483 (çift kuyruklu)

Tablo 3’de yer alan veriler incelendiğinde, Duval ve Tweedie’nin Kırp-Doldur testi bulgularına göre meta analize eklenmesine gerek olmadığı, huni grafiğinin simetrik olduğu görülmektedir. Yeni bulgu (0,00304) ve önceki bulunan sonuç (0,00304) arasındaki farkın olmaması nedeniyle Duval ve Tweedie’ nin Kırp - Doldur yönteminin, meta analiz çalışmasında yayın yanlılığı olmadığını göstermektedir. Yayın yanlılığının belirlenmesi için belirlenen diğer test olan Egger regresyon testi (Egger ve diğ., 1997) sonucunun da ($p=0.483$, $p>.05$) anlamlı olmaması da, bu meta analiz çalışmasında yayın yanlılığının olmadığını göstermektedir.

Kariyer karar verme güçlüğüde cinsiyetin etkisinin lise ve üniversitelerdeki öğrenci örneklemi üzerinde meta analiz çalışmasına yönelik bulguların yer aldığı 18 çalışmanın orman grafiği Şekil 2’de sunulmuştur.

Şekil 2. Çalışma İçeriğine Dahil Edilen Araştırmalara İlişkin Orman Grafiği

Şekil 2’de yer alan veriler incelendiğinde, kariyer karar verme güçlüğünün cinsiyete göre farklılaşma olmadığı görülmektedir.

Tablo 4’ de, etki büyüklüğü dağılımının homojenlik testi ile sabit etki modeli ve rastgele etkiler modeline göre analiz sonuçları yer almaktadır.

Tablo 4

Araştırmaların Toplam Etki Büyüklükleri ve Heterojenlik Testi Bulguları

Model	N	Cohen’s d	Standart Hata	%95 Güven Aralığı		P	Heterojenlik			
				Alt	Üst		Q	df	p	I ²
Sabit Etkiler	18	0,003	0,019	-0,033	0,04	0,871	81,53	17	0,00	79,15
Rastgele Etkiler		0,021	0,043	-0,064	0,11	0,632				

Tablo 4’de yer alan verilere bakıldığında, Q (sd=17) değerinin 81,53 olduğu saptanmıştır ($p < .01$). Elde edilen Q değerinin ki-kare tablosunda belirtilen 16 serbestlik derecesi ve .05 güven düzeyindeki değeri (sd=16, $\chi^2(.05)=27.587$) aşması, verilerin heterojen olduğuna işaret etmektedir (Borenstein, ve diğ., 2014). Patsopoulos ve diğerlerine (2008) göre I^2 değerinin %50’nin üstünde olması heterojenliğin olduğunu göstermektedir. I^2 değerinin %79.15 olarak bulunması çalışmanın heterojen olduğunu göstermektedir.

Cinsiyet değişkenine göre çalışmaya alınan araştırmalara ait etki büyüklüğü değerlerinin sabit etkiler modelinde ortalama etki büyüklüğü $d=0,003$, ortalama etki büyüklüğünün güven aralığı üst sınırı 0,04 olarak bulunurken alt sınırı -0,033 olduğu saptanmıştır. Rastgele etkiler modeli bulguları analiz edildiğinde ortalama etki büyüklüğü değerinin $d= 0.021$, ortalama etkinin güven aralığı üst sınırı 0,11 olarak bulunurken alt sınırı -0.064 olduğu saptanmıştır. Bu bulgular Cohen (1988) ve Cohen ve arkadaşlarına (2000a) göre cinsiyetin kariyer karar verme güçlüğünü etkilemediğini göstermektedir. Thalheimer ve Cook (2003)’a göre ise cinsiyetin kariyer karar verme güçlüğü üzerindeki etkisinin önemsiz düzeyde olduğunu göstermektedir.

Çalışmada yer alan araştırmalar, çalışma grubuna (üniversite ve lise öğrencileri) göre iki alt gruba ayrılmış ve bu gruplandırmanın, kariyer karar verme güçlüğünün cinsiyetin ortalama etki büyüklüğü üzerindeki etkisi incelenmiştir. Moderatör değişkene göre belirlenen alt grupların analiz bulguları Tablo 5’ de sunulmuştur.

Tablo 5

Örneklem Grubuna Göre Yapılan Alt Grup Analizi

Örneklem Grubu	Çalışma Sayısı	Cohen’s d	Alt Limit	Üst Limit	P	Standart Hata	sd	Q _b	p
Lise	15	0.01	-0.044	0.032	0.765	0.019	1	0.465	0.495
Üniversite	3	0.10	-0.025	0.230	0.116	0.065			

Okul türü yönünden yapılan analizler incelendiğinde, çalışma grubu lise öğrencileri olan çalışmaların etki büyüklüğü $d= 0.01$ ([CI -0,044 – 0.032], $p= 0.765$, $p > .05$), çalışma grubu üniversite öğrencileri olan çalışmaların etki büyüklüğü $d= 0.10$ ([CI -0.025 – 0.230], $p= 116$, $p > .05$) olduğu saptanmıştır. Bulunan bu bulgular, lise ve üniversite öğrencilerinde kariyer karar

verme güçlüğünün birbirine yakın olduğu görülmektedir. Gruplar arası farklılığın saptanması için yapılan heterojenlik testiyle hesaplanmıştır. Bu noktada Q (sd= 1) değeri 0.465 olarak saptanmıştır (p> .01). Bu bulgular Q değerinin ki-kare tablosunda yer alan 1 serbestlik derecesi ve .05 güven aralığındaki değerinden (sd= 1, $\chi^2(.05)= 3.841$) olarak bulunması üniversite ve lise grupları arasındaki farkın anlamlı olmadığı bulunmuştur. Elde edilen bu moderatör bulgularına göre üniversite grubunda (d= 0.10) cinsiyet yönünden kariyer karar verme güçlüğü düzeyi farkının liselere (d= 0.01) göre daha fazla olduğu saptanmıştır. Ayrıca bu sonuçlar yapılan gruplandırmada cinsiyetin kariyer karar verme güçlüğü üstünde etki büyüklüğünü değiştirdiğini göstermektedir. Bu noktada cinsiyetin lise ve üniversite öğrencilerinin kariyer karar verme güçlüğünü etkileme düzeyinin farklı olduğu saptanmıştır. Elde edilen bu farkın ise üniversitedeki kadın öğrenciler lehine olduğu saptanmıştır.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Bu araştırmada, kariyer karar verme güçlüğünde cinsiyet farklılıkları 7059 (%57) kadın 5322 (%43) erkek olmak üzere toplam 12381 lise ve üniversite öğrencinin yer aldığı 18 çalışmanın meta analiz yöntemiyle analiz edilmesi amaç olarak belirlenmiştir. Çalışmalardan 8 tanesi bilimsel makale, 10 tanesi yüksek lisans tezinden oluşmaktadır. Ayrıca yapılan çalışmaların 13'ünde Kariyer Karar Verme Güçlükleri Ölçeği (Bacanlı, 2008), ikisinde Kariyer Karar Verme Güçlükleri–Lise Formu (Bacanlı, Doğan & Hamamcı, 2012), ikisinde Duygusal ve Kişilik İlişkili Kariyer Karar Verme Güçlükleri Ölçeği (Öztemel, 2013a) ve son olarak ikisinde ise Mesleki Karar Verme Zorlukları Ölçeği (Kesici ve diğ., 2007) kullanılmıştır.

Bu çalışmada, ayrıca kariyer karar verme güçlüğünde cinsiyet farklılıklarını saptamak amacıyla çalışma kapsamına alınan 18 çalışmanın etki büyüklükleri CMA programı kullanılarak analiz edilmiştir. Çalışmaya dâhil edilen araştırmalardan dokuzunda cinsiyete göre anlamlı bir farklılık bulunurken dokuzunda anlamlı bir farklılık olmadığı görülmektedir. Çalışmada yayın yanlılığını saptamak amacıyla Huni Grafiği, Rosenthal'in FSN Testi, Duval-Tweedie' nin Kırp-Doldur Yöntemi ve Egger Regresyon Testi bulguları analiz edilmiş ve yayın yanlılığı tespit edilmemiştir.

Bu çalışma kapsamına dâhil edilen 18 araştırmanın heterojen bir dağılıma sahip olduğu saptanmıştır (Q= 81.53, p= .00, $I^2= 79.15$; sd= 17, $\chi^2(.05)=27.587$). Ayrıca yapılan analiz sonucunda, rastgele etkiler modeli sonuçlarına göre, ortalama etki büyüklüğü değerinin (d= 0.021,

[0,11; -0.064]) Thalheimer ve Cook (2003)'a göre önemsiz düzeyde olduğu ve anlamlı farklılık göstermediği görülmektedir. Bulunan bu bulgu, alan yazında yer alan Albion, (2000), Aydın, (2019), Boysan ve Kagan, (2016), Duru, (2019), Harman, (2017), Kulcsár, Dobrean and Balázs (2020), Mutlu, (2011), Öztemel, (2012), Salman, (2018), Şen, (2017) ve Taber (2012) tarafından yapılan araştırma bulgularıyla örtüştüğü görülmektedir. Bunun yanında Öztemel (2014) yapmış olduğu çalışmada kariyer karar verme güçlüğüne göre cinsiyete göre anlamlı ve etki düzeyinin küçük düzeyde olduğunu saptamıştır. Bulunan bu bulgu araştırma bulgularıyla örtüşmemektedir. Bacanlı ve diğ. (2013), Karacan Özdemir (2019), Levin ve diğ. (2019), Santos ve diğ. (2018) ve Bacanlı (2016)'nın lise öğrencileri üzerinde yapmış oldukları çalışmada kariyer karar verme güçlüğüne göre cinsiyete göre anlamlı bir şekilde farklılaştığı ancak etki düzeyinin önemsiz düzeyde olduğu saptanmıştır. Bulunan bu bulgu araştırma bulgularıyla dolaylı olarak örtüşmektedir. Bunun yanında Bacanlı, (2012), Gökçe, (2016), Öztemel, (2012), Öztemel, (2013), Karaca, (2013) ve Yücel, (2019)'in yapmış oldukları çalışmalarda ise kariyer karar verme güçlüğüne göre cinsiyete göre anlamlı bir biçimde farklılaştığı bulunmuştur. Bulunan bu bulgu çalışma bulgularıyla örtüşmemektedir.

Çalışmanın diğer bir amacı olan kariyer karar verme güçlüğüne üniversite ve lise öğrencilerinin cinsiyete göre farklılaşmasında moderatör etkisinin incelenmesidir. Bu doğrultuda yapılan meta analiz sonucunda, üniversite ve lise öğrenci gruplarında kariyer karar verme güçlüğüne kadınlarda daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu test sonucunda çalışma grupları arasındaki farkın ise anlamlı olmadığı saptanmıştır ($Q_b = 0.465$, $p = 0.495$, $p > .05$; $sd = 1$, $\chi^2(.05) = 3.841$). Elde edilen bu bulgu, çalışma grupları arasında kariyer karar verme güçlüğüne göre cinsiyetin ortalama etki büyüklüğünü değiştirmediğini göstermektedir. Üniversite ve lise öğrencilerinin kariyer karar verme güçlüğüne göre cinsiyetin etki düzeyinin farklı olduğu ancak bu farklılığın anlamlı olmadığı saptanmıştır. Elde edilen bu bulgu doğrultusunda Türkiye örneğinde kariyer karar verme güçlüğü ile cinsiyet arasında yapılan çalışmalar incelendiğinde, araştırmaların çoğunlukla lise öğrencileri üzerinde yapıldığı görülmektedir. Daha önce yapılan çalışmalar incelendiğinde farklı örneklem grupları (ortaokul, lise ve üniversite) arasında karşılaştırma yapılan herhangi bir çalışmanın olmadığı görülmektedir. Bu çalışmada ayrıca etki büyüklükleri açısından üniversite öğrencileri arasında kariyer karar verme güçlüğüne göre cinsiyete göre farklılığın oluşturduğu etki büyüklüklerinin lise öğrencilerine göre daha yüksek olduğu görülmüştür. Alan yazında üniversite öğrencileri ile yapılan çalışmalar incelendiğinde kariyer

karar verme güçlüğüne farklılaşmadığına (Salman, 2018; Boysan ve Kagan, 2016) yönelik bulguların yanı sıra kadınların lehine farklılaştığına yönelik bulgularda (Karaca, 2013) yer almaktadır. Bu noktada kariyer karar verme güçlüğüne lise döneminde bulunan öğrencilerin kariyer yaşamlarına geçmede önemli bir geçiş basamağı oluşturmaktadır. Bu dönem bireylerde ergenlik döneminin getirmiş olduğu etkiyle karar vermede farklı problemler yaşamalarına neden olabiliyor. Bu durum Türk kültür yapısında kız öğrencilerinin belli başlı meslekleri yapabileceği yönündeki beklenti ve eğilimin onların mesleki cinsiyet rollerinden etkilenmesine ve bundan dolayı karar verme güçlüğü yaşamalarına neden olmuş olabilir (Duru, 2019). Kızların belli meslekleri yapabileceklerine yönelik inanç ve eğilimler, kız öğrencilerin kariyer gelişimlerini daha farklı değerlendirmelerine yol açabilmektedir.

Yapılan bu meta analiz çalışmasında lise ve üniversite öğrencilerinde cinsiyetin kariyer karar verme güçlükleri üzerinde anlamlı bir etkisinin olmadığı saptanmıştır. Ayrıca, lise ve üniversite öğrencilerinde cinsiyetin kariyer karar verme güçlüğüne üzerindeki etkisinin ise farklı olduğu saptanmıştır. Yani üniversite yıllarında cinsiyetin kariyer karar verme güçlüğü üzerindeki etkisinin lise yıllarındaki etkisinden daha fazla olduğu görülmektedir. Bu bulgulardan yola çıkarak, benzer çalışmanın ilköğretim, ortaokul, lise ve üniversite yıllarını kapsayan farklı meta analiz çalışmalarının yapılması önerilebilir. Çünkü kariyer gelişimi, Super (1980)'a göre okulöncesi dönemden başlayan ve yaşam boyu süren bir süreçtir. Bu noktada bireylerin her çağda yaşayabilecekleri kariyer karar verme güçlüğüne farklı yaş gruplarında da incelenmesinin uygun olacağı düşünülmektedir. Bu noktada Türkiye'de kariyer karar verme güçlüğü konusunda yapılan çalışmaların ortaokul, lise ve üniversite öğrencileri üzerinde olduğu görülmektedir. Bundan dolayı bu noktada bu çalışmaların bu grupların yanı sıra farklı yaş gruplarında yer alan bireylerde de araştırılması önerilmektedir. Ayrıca yapılan analizler sonucunda her ne kadar anlamlı olmasa da kadınların kariyer karar verme güçlüklerinin yüksek olduğu saptanmıştır. Bu noktada hem lise hem de üniversite öğrencileri için kariyer psikolojik danışma programlarının geliştirilmesi ve deneysel çalışmalarla desteklenmesinin uygun olacaktır. Kariyer karar verme güçlüğü ile ilgili yapılan bu çalışmanın bir takım sınırlılıkları da bulunmaktadır. Bu meta analiz çalışmasının 2011-2020 yılları arasında Google Akademi, Ebsco, Ulakbim, Eric ve Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezinin veri tabanlarında yer alan kariyer karar verme güçlüğü, kariyer karar verme zorluğu, mesleki karar verme güçlüğü ve mesleki karar verme zorluğu üzerinde yapılan bilimsel makale ve lisansüstü tezlerle sınırlıdır. Kariyer karar verme güçlüğü ile ilgili

çalışmaların son yıllarda arttığı ve gelecekte bu konuda başka bir çalışmanın da yapılması araştırmacılara önerilebilir.

Kaynakça

- Albion, M. J. (2000). Career decision making difficulties of adolescent boys and girls. *Australian Journal of Career Development*, 9(2), 14-19
- Amundson, N. E. (1995). An interactive model of career decision making. *Journal of Employment Counseling*, 32(1), 11-21.
- Aydın, F. (2019). Lise öğrencilerinin kariyer karar verme güçlükleri ile psikolojik sağlamlıkları arasındaki ilişkinin incelenmesi. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Adana.
- Bacanlı, F. (2008b). Kariyer karar verme süreci. R. Özyürek (Ed.), *Kariye yolculuğu içinde* (ss. 119-140). Ankara: Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları Merkezi.
- Bacanlı, F. (2012). Kariyer karar verme güçlükleri ve meslek seçimine ilişkin akılcı olmayan inançların ilişkisi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4(37), 86-95.
- Bacanlı, F. (2016). Career decision-making difficulties of Turkish adolescents. *International Journal for Educational and Vocational Guidance*, 16(2), 233-250.
- Bakioğlu, A. ve Özcan, Ş. (2016). *Metaanaliz*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Bloch, D.P. and Richmond, L.J. (2007). *Soul work: Finding the work you love, loving the work you have*. Maleny, Australia: eContent Management.
- Borenstein, M., Hedges, L. V., Higgins, J. P. T., and Rothstein, H. R. (2014). *Meta-analize giriş*, (Çev. S. Dinçer). Ankara: Anı Yayınları.
- Boysan, M. and Kagan, M. (2016). Associations between career decision- making difficulties, maladaptive limitedness schemas, sleep quality, and circadian preferences among Turkish college students. *Sleep and Hypnosis*, 18(4), 97-110.
- Bullock-Yowell, E., McConnell, A.E. & Schedin, E.A. (2014). Decided and undecided students: career self-efficacy, negative thinking, and decision-making difficulties. *NACADA Journal*, 34(1), 22-34.
- Büyüköztürk, Ş. Çakmak, E.K., Akgün, Ö.E., Karadeniz, Ş. ve Demirel,, F. (2014). Bilimsel araştırma yöntemleri. (17. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Campbell, R. E., & Heffernan, J. M. (1983). Adult vocational behavior. In W. B. Walsh & S. H. Osipow (Eds.), *Handbook of vocational psychology* (pp. 223-260). Hillsdale, NJ: Erlbaum.
- Card, N. A. (2012). *Applied meta-analysis for social science research*. New York: The Guilford Press.
- Cohen, J. (1988). *Statistical power analysis for the behavioral sciences* (2nd. edition). New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates, Inc.

- Cohen, L., Manion, L. and Morrison, K. (2000a). *Research methods in education*. (5. Baskı). London:Routledge Falmer.
- Cohen, J., Walkowitz, J. and Ewen, R.B. (2000a). *Introductory statistics for the behavioral sciences*. Orlando: Harcourt Brace College Publishers.
- Cumming, G. (2012). *Understanding the new statistics*. New York: Routledge, Taylor and Francis Group.
- Di Fabio, A. And Palazzeschi, L. (2009). Emotional intelligence, personality traits and career decision difficulties. *International Journal for Educational and Vocational Guidance*, 9, 135–146.
- Dinçer, S. (2014). *Eğitim bilimlerinde uygulamalı meta-analiz*. Ankara: Pegem Akademi.
- Duru, H. (2019). *Lise öğrencilerinin mesleki uygunlukları, kariyer kararı verme güçlükleri ve kariyer kararı verme öz yetkinlikleri arasındaki ilişkilerin incelenmesi*. Uludağ Üniversitesi Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı, Bursa.
- Egger, M., Smith, G. D., Schneider, M., & Minder, C. (1997). Bias in meta-analysis detected by a simple, graphical test. *British Medical Journal*, 315, 629–634.
- Fidan, V. (2019). *Meslek seçiminde kariyer karar verme zorlukları: İzmir ilindeki denizcilik meslek liseleri ile diğer liselerdeki son sınıf öğrencileri üzerine bir araştırma*. Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Deniz Ulaştırma İşletme Mühendisliği Anabilim Dalı Denizcilikte Emniyet, Güvenlik ve Çevre Yönetimi Programı Yüksek Lisans Tezi, İzmir.
- Fuqua, D. R., & Hartman, B. W. (1983). Differential diagnosis and treatment of career indecision. *Journal of Counseling & Development*, 62(1), 27-29.
- Gati, I. (1986). Making career decisions: A sequential elimination approach. *Journal of Counseling Psychology*, 33(4), 408-417.
- Gati, I., & Asher, I. (2001). The PIC model for career decision making: Prescreening, in-depth exploration, and choice. In F. T. L. Leong & A. Barak (Eds.), *Contemporary models in vocational psychology* (pp. 7-54). Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum.
- Gati, I., Fassa, N., & Houminer, D. (1995). Applying decision theory to career counseling practice: The sequential elimination approach. *Career Development Quarterly*, 43, 211-220.
- Gati, I., Krausz, M. & Osipow, S.H. (1996). A Taxonomy of Difficulties in Career Decision Making. *Journal of Counseling Psychology*, 43(4), 510-526.
- Gati, I., Saka, N. & Krausz, M. (2001). “Should I use a computer-assisted career guidance system?” It depends on where your career decision-making difficulties lie. *British Journal of Guidance and Counselling*, 29, 301-321.
- Gati, I., & Saka, N. (2001). High school students' career-related decision-making difficulties. *Journal of Counseling & Development*, 79(3), 331-340.
- Germeijs, V., & De Boeck, P. (2003). Career indecision: Three factors from decision theory. *Journal of Vocational Behavior*, 62, 11-25.

- Gökce, Z. (2016). *Lise öğrencilerinin kariyer karar verme güçlükleri ve ego kimlik statülerinin bazı değişkenlere göre incelenmesi*. Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Psikolojik Danışma ve Rehberlik Bilim Dalı, Konya.
- Harman, E. (2017). *Lise öğrencilerinin denetim odaklarına göre mesleki olgunluklarının kariyer karar verme güçlüklerini yordama gücü*. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Adana.
- Hilton, T. J. (1962). Career decision making. *Journal of Counseling Psychology*, 9(4), 291-298.
- Hsu, C. C. (1970). A conceptual model of vocational decision-making. *Experimental Publication System*, 8, 270-276.
- Kaldor, D. R., & Zytowski, D. G. (1969). A maximizing model of occupational decision-making. *Journal of Counseling & Development*, 47(8), 781-788.
- Karaca, O. (2013). *Bilgisayar ve öğretim teknolojileri eğitimi bölümü öğrencilerinin mesleki karar verme zorluklarının farklı değişkenlerce incelenmesi (Dokuz Eylül ve Ege üniversiteleri örneği)*. Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Anabilim Dalı, İzmir.
- Karacan Özdemir, N. (2019). Associations between career adaptability and career decision-making difficulties among Turkish high school students. *International Journal for Educational and Vocational Guidance*, 19, 475-495.
- Katz, M. (1966). A model of guidance for career decision-making. *The Career Development Quarterly*, 15(1), 2-10.
- Kesici, Ş. (2007). *Ortaöğretim öğrencilerinin anne baba tutumlarının ve rehberlik ihtiyaçlarının mesleki karar verme zorluklarını yordaması*. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 18, 329-339.
- Kesici, Ş. & Hamarta, E. & Arslan, C. (2007). Mesleki Karar Verme Zorlukları Ölçeğinin Türkçe Formunun Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. *Selçuk Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 24, 329-342.
- Kleiman, T., Gati, I., Peterson, G., Sampson, J., Reardon, R. And Lenz, J. (2004). Dysfunctional thinking and difficulties in career decision making. *Journal of Career Assessment*, 12(3), 312-331.
- Kulcsár, V., Dobrean, A. and Balázs, R.(2020). Does it matter if I am a worrier? The effect of worry as a moderator between career decision-making difficulties and negative dysfunctional emotions. *Journal of Youth and Adolescence*, 49(2), 549-564.
- Kuzgun, Y. (2014). *Meslek gelişimi ve danışmanlığı*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Leung, S.A., Hou, Z.J., Gati, I. And Li, X. (2011). Effects of parental expectations and cultural-values orientation on career decision-making difficulties of Chinese University students. *Journal of Vocational Behavior*, 78, 11-20.
- Lease, S.H. (2004). Effect of locus of control, work knowledge, and mentoring on career decision-making difficulties: Testing the role of race and academic institution. *Journal of Career Assessment*, 12(3), 239-254.

- Levin, N., Braunstein-Bercovitz, H., Lipshits-Braziler, Y., Gati, I. and Rossier, J. (2020). Testing the structure of the Career Decision-Making Difficulties Questionnaire across country, gender, age, and decision status. *Journal of Vocational Behavior*, 116, 1-13.
- Miller-Tiedeman, A.L. and Tiedeman, D.V. (1990). Career decision making: An individualistic perspective. In D. Brown, L. Brooks, & Associates (Eds.). *Carrer choice and development: Applying contemporary theories to practice* (2nd ed., pp. 308-337). San Francico, CA: JosseyBass.
- Mutlu, T. (2011). *Lise öğrencilerinde kariyer karar verme güçlükleri*. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Psikolojik Danışma ve Rehberlik Bilim Dalı, Ankara.
- Owen, F. (2015). Okul psikolojik danışmanları için bir araç: Kariyer yelkenlisi modeli. *Yaşadıkça Eğitim*, 29(1), 33-48.
- Özyürek, R. (2016). *Kariyer psikolojik danışmanlığı kuramları: Çocuk ve ergenler için kariyer rehberliği uygulamaları*. (2. Basım). Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Öztemel, K. (2012). Testing the validity of the emotional and personality-related career decisionmaking difficulties questionnaire in Turkish culture. *Journal of Career Development*, 40, 390-407.
- Öztemel, K. (2013). Lise öğrencilerinin kariyer karar verme güçlüklerinin yordayıcıları olarak algılanan sosyal destek ve cinsiyet. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 11(3), 241-257.
- Öztemel, K. (2014). Duygusal ve kişilik ilişkili kariyer karar verme güçlükleri ölçeği'nin kısa formu. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 5(42), 244-255.
- Patsopoulos, N. A., Evangelou, E., & Ioannidis, J. P. (2008). Sensitivity of between-study heterogeneity in meta-analysis: proposed metrics and empirical evaluation. *International journal of epidemiology*, 37(5), 1148-1157.
- Pitz, G. F., & Harren, V. A. (1980). An analysis of career decision making from the point of view of information processing and decision theory. *Journal of Vocational Behavior*, 16, 320-346.
- Salman, N. (2018). *Kariyer karar verme güçlüklerinin kariyer engelleri, kariyer karar verme öz yetkinliği ve karar durumu ile ilişkisi*. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Anabilim Dalı, Ankara.
- Saka, N., Gati, I., & Kelly, K. R. (2008). Emotional and personality-related aspects of career-decision-making difficulties. *Journal of Career Assessment*, 16(4), 403-424.
- Santos, A., Wang, W. And Lewis, J. (2018). Emotional intelligence and career decision-making difficulties: The mediating role of career decision self-efficacy. *Journal of Vocational Behavior*, 107, 295-309.
- Savickas, M.L. (2005b). The theory and practice of career construction. In S.D. Brown & R.W. Lent (Eds.), *Career development and counseling: Putting theory and research to work* (pp. 42-70). Hoboken, NJ: John Wiley.
- Super, D. E. (1980). A life-span, life-space approach to career development. *Journal of Vocational Behavior*, 16(3), 282-298.

- Storme, M., Çelik, P. And Myszkowski, N. (2017). Career decision ambiguity tolerance and career decision making difficulties in a french sample: The mediating role of career decision self-efficacy. *International Journal for Educational and Vocational Guidance*, 9, 135-146.
- Şen, A. (2017). *Kariyer karar verme güçlüklerinin duygusal zekâ ve A tipi kişilik ile ilişkisi*. Hasan Kalyoncu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji Anabilim Dalı Klinik Psikoloji Yüksek Lisans Programı, Gaziantep.
- Taber, B.J. (2012). Time perspective and career decision-making difficulties in adults. *Journal of Career Assessment*, 21(2), 200-209.
- Tagay, Ö. (2015). Career decision-making difficulties in Turkey and The USA. *International Journal of Recent Advances in Multidisciplinary Research*, 2(2), 232-239.
- Thalheimer, W., and Cook, S. (2002). How to calculate effect sizes from published research articles: A simplified methodology. <http://work-learning.com> adresinden 09.04.2020 tarihinde erişilmiştir.
- Yücel, E.Ş. (2019). *Lise öğrencilerinin kariyer karar verme güçlüklerinin otomatik düşünceler ve benlik saygısı ile ilişkisinin incelenmesi*. Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Tezli Yüksek Lisans Programı, Burdur.
- Zhou, D. and Santos, A. (2007). Career decision-making difficulties of British and Chinese international university students. *British Journal of Guidance & Counseling*, 35(2), 219-235.

Extended Abstract

Introduction

The career development process is when individuals make career decisions after creating a career system. It is also a vital process where individuals try to reveal their interests, abilities, and values by combining their life tasks. This essential process involves a crucial period in individuals' career decision making. At this point, individuals have difficulty making career decisions, establishing career goals, knowing different options, and having uncertainty after collecting information when making choices. In Super's lifelong development theory (1980), the 14-24 age range covering high school and University periods is generally referred to as the research period. It is a period in which individuals try to recognize their abilities, values, interests and form themselves. This situation may be difficult for individuals to make career decisions. At this point, the difficulty of career decision making is part of career development. Studies show a significant relationship between career decision-making difficulties and career decision self-efficacy,

professional maturity, perceived parental expectations, emotional intelligence, and ego identity statuses. There are studies in the literature showing that the career difficulties of men and women differ significantly. There are also studies showing that career decision-making difficulties do not differ by gender. When the studies' results are evaluated in general, it is seen that the effect of gender on career decision-making difficulty is not clear. It is thought that the lack of any prior meta-analysis work on this topic will contribute significantly to the field writing of the research. In addition, combining previous research findings is thought to be a guide for practitioners and researchers.

This study aims to examine the effect of gender on career decision-making difficulties through meta-analysis. In the literature, it is seen that the difficulty of career decision making in investigating the impact of gender research on career development is not investigated. Therefore, this research's scope includes adolescence and young adult career development during high school and university.

Method

In this study, it is aimed, scientific articles and postgraduate theses conducted between 2011-2020 have been scanned. The sample of the study consisted of 12381 individuals (7059 girls and 5322 boys). The effect size of the career decision-making difficulties by gender was determined using the Standardized Mean Difference (SMD) analysis method known as Cohen's d. To determine the publication's bias, Rosenthal's Fail-Safe N, Duval, and Tweedy's Trim and Fill method, Egger test, and Funnel Plot was applied. To calculate the study's effect size, the size of the study group, which constitutes the studies' samples, the mean of career decision-making difficulties by gender, standard deviation values, t-test, and correlation values were determined and coded. Also, the type of publication, study group (middle school students - high school students), the scale used in the study, and a significant difference between the groups were coded.

In this study, the effect sizes of 18 studies included in the study were analyzed using the CMA program to detect gender differences in career decision-making difficulties. While a significant difference was found in nine of the studies included in the study according to gender, it was observed that there was no significant difference in nine of them. In the study, funnel plot,

Rosenthal's FSN Test, Duval-Tweedie's Trim-Fill Method, and Egger Regression Test findings were analyzed to determine the bias of the publication, and publication bias was not detected.

Findings

The 18 studies included in this study were found to have a heterogeneous distribution ($Q= 81.53$, $p= .00$, $I^2= 79.15$; $sd= 17$, $\chi^2(.05)=27.587$). Additionally, according to the results of the random-effects model, it is seen that the average effect size value ($d= 0.021$, $[0,11; -0.064]$) is insignificant compared and does not differ significantly. Another study aimed to determine whether university and high school students differ in gender in career decision-making difficulties. It is seen that the difficulty of decision making in the university and high school student groups for this purpose is more serious in women. As a result of this test, the difference between the study groups was not found to be significant ($Q_b =0.465$, $p= 0.495$, $p> .05$; $sd= 1$, $\chi^2(.05)= 3.841$). This result shows that career decision-making difficulty among study groups does not change the average magnitude of the impact of gender.

Discussion and Results

This meta-analysis study determined that girls' career decision-making difficulties are greater than boys' career decision-making difficulties, but this is not significant. This study's results coincide with some of the results of research on gender's career decision-making difficulties. Among university and high school students, girls' career decision-making difficulties are greater than men's career decision difficulties, but this is not significant. These findings coincide with some of the studies examining gender differences in general development, but not with others.

Etik Beyan: “Kariyer Karar Verme Güçlüğünde Cinsiyet Farklılıkları: Bir Meta Analiz Çalışması” başlıklı çalışmanın yazım sürecinde bilimsel, etik ve alıntı kurallarına uyulmuş; toplanan veriler üzerinde herhangi bir tahrifat yapılmamıştır. Karşılaşılabilecek tüm etik ihlallerde “Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi Yayın Kurulunun” hiçbir sorumluluğunun olmadığı, tüm sorumluluğun Sorumlu Yazara ait olduğu ve bu çalışmanın herhangi başka bir akademik yayın ortamına değerlendirme için gönderilmemiş olduğunu taahhüt ederim.